

ได้แก่ อาทิ เช่น เป็นต้น

บุญเสนอ ตรวิเศษ

อ่านมติชนบ้างไหม? หนังสือพิมพ์ที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่า นำเสนอข่าวไม่เป็นกลาง คำว่าไม่เป็นกลางคือการเอียงข้างใดข้างหนึ่ง แต่ความมุ่งหมายของคนกล่าวหา ก็คือเอียงเข้าฝ่ายรัฐบาล (แดง) ความจริงแล้ว ความเป็นกลาง/ไม่เป็นกลาง ไม่ต้องไปถามใครหรอก ถามหัวใจเราเองก็ได้ และถ้าเราไม่ทรยศต่อความคิดของเราเอง คำตอบคือ **“ความเป็นกลาง” ไม่มีอยู่จริง**

อ่านมติชนสุดสัปดาห์ ฉบับล่าสุด ฉบับที่ ๑๖๒๓ หน้า ๖ สะดุดกับจดหมายจาก “คุณกมล การกุศล” เขียนถึงบรรณาธิการโดยเล่าว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ คุณกมล ได้รับการร้องขอจากผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง ให้ช่วยคิดคำขวัญให้ ท่านก็คิดให้ มีข้อความว่า **“พระนเรศวรทรงศักดิ์สิทธิ์ ผอมนิสิตทรงศักดิ์ศรี”** คำขวัญได้รับการปฏิเสธ เพราะกรรมการบริหารบางท่านท้วงว่า คำว่า **“ทรง”** เป็นราชาศัพท์จะเอามาใช้กับนิสิตไม่ได้ จดหมายนั้นจบลงด้วยข้อความว่า **“ผมก็คร้านจะอธิบายให้บัวเหนือน้ำที่พยายามจะจมอยู่ใต้น้ำฟัง”**

บรรณาธิการมติชน เขียนเติมท้ายจดหมายนี้ว่า **“เป็นเรื่อง ขำ แต่ ชื่น เรื่องประเภทนี้เกิดขึ้นเสมอในแวดวง การศึกษาไทย”** ขอขยายความถึงสาเหตุที่นำไปสู่ความ **ขำชื่น** ดังนี้

คำว่า **“ทรง”** เป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยา ในฐานะคำนาม มีความหมายว่า รูปร่าง เช่น ทรงกระบอก ทรงปั้นหย่า นอกจากนี้ ก็มีความหมายว่า **“แบบ”** เช่น ทรงผม ในฐานะคำกริยา มีความหมาย ๕ อย่าง คือ ๑) ตั้งอยู่ได้ เช่น ทรงตัว ๒) จำ เช่น ทรงพระไตรปิฎก ๓) รองรับ เช่น ธรรมย่อมทรงผู้ประพฤติธรรมไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ๔) มี เช่น ทรงคุณวุฒิ ๕) คงอยู่ เช่น ไข้อย่างทรงอยู่น้ำทรง นอกจากนี้ **“ทรง”** ยังใช้เป็นราชาศัพท์ มีความหมายว่า ชี หรือ ถือ หรืออื่นๆ เช่น ทรงม้า (ขี่ม้า) ทรงศร (ถือศร) ทรงศีล (รับศีล) ทรงบาตร (ตักบาตร) ทรงราชย์ (ครองราชสมบัติ) ฯลฯ ดังนั้น **“ผู้ทรงเกียรติ”** จึงหมายความว่า **“ผู้มีเกียรติ”** เท่านั้น หาได้เป็นราชาศัพท์ไม่” (นิตยสารกัญจนวรรณ, ๒๕๕๔)

ยังมีคำในภาษาไทยอีกไม่น้อยที่ใช้กันไม่ถูกต้องตามแบบแผน เนื่องจากความเข้าใจคลาดเคลื่อน ต่อไปนี้ ขอเสนอคำ ๔ คำ ที่ดูเหมือนไม่เป็นปัญหา แต่นำพิจารณาอย่างยิ่ง คำ ๔ คำ นี้ คือ คำว่า **ได้แก่ อาทิ เช่น เป็นต้น** ก่อนอื่นต้องมาดูนิยามที่ราชบัณฑิตให้ไว้เสียก่อน **ได้แก่** เป็นสันธาน แปลว่า คือ เท่ากับ เช่น ตัวอย่างประโยคว่า **“หนังสือสำหรับค้นความหมายของคำที่เรียงลำดับตามตัวอักษร ได้แก่ พจนานุกรม**

อาทิ มาจาก ภาษาบาลีสันสกฤต เป็นนาม แปลว่า ต้น ในคำว่า เป็นอาทิ เป็นเบื้องต้น ที่แรก ข้อต้น

เช่น (๑) เป็นนาม แปลว่า อย่าง ชนิด เช่น รู้เช่นเห็นชาติ เช่นนี้ เช่นใด (๒) เป็นวิเศษณ์ แปลว่า เหมือน ใช้นำหน้า

คำประสมได้ แปลว่า อย่าง เช่นนี้ ว่า อย่างนี้ เช่นใด ว่า อย่างไร

เป็นต้น (๑) เป็นวิเศษณ์ แปลว่า เริ่มแรก เป็นอันดับแรก เป็นส่วนเบื้องต้น เช่น อริยสัจ ๔ มีทุกข์เป็นต้น (๒) ใช้แทนเครื่องหมาย ฯลฯ เพื่อละคำหรือข้อความตอนปลายซึ่งอยู่ในประเภทเดียวกันกับคำหรือข้อความที่ยกขึ้นกล่าวเป็นตัวอย่างตอนต้น เช่น อริยสัจ ๔ มีทุกข์ เป็นต้น เพื่อให้ชัดเจนกว่าในพจนานุกรม ขอยกคำอธิบายของครูแท้ของศิษย์ ศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต ซึ่งได้ให้คำอธิบายไว้ว่า **การใช้คำดังกล่าวมีแบบแผนสืบเนื่องมาจวบจนปัจจุบัน ดังนี้**

ได้แก่ ใช้ระบุถึงสิ่งที่อยู่ในชุดเดียวกับครบทั้งชุด เช่น “อริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค”

อาทิ มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เป็นต้น” แต่คำว่า “อาทิ” ตามด้วยตัวอย่างในลำดับแรก เช่น “อริยสัจ ๔ อาทิ ทุกข์” อย่างไรก็ตาม คำว่า “อาทิ” ที่อยู่ท้ายตัวอย่างก็มี ซึ่งตัวอย่างนั้นต้องเป็นตัวอย่างลำดับแรก เช่น “อริยสัจ ๔ มีทุกข์เป็นอาทิ”

เช่น ใช้ยกตัวอย่างซึ่งตัวอย่างดังกล่าวไม่ได้อยู่ในชุด หรือกลุ่มของเรื่องเดียวกัน และไม่ต้องเรียงตามลำดับ เช่น “มีสัตว์เลี้ยงอยู่ที่บ้าน เช่น สุนัข แมว เป็ด ไก่ ฯลฯ” ทั้งนี้คำว่า “เช่น” ที่ใช้ในกรณีนี้ไม่มีคำว่า “เป็นต้น” ปิดท้ายตัวอย่าง **ส่วนเครื่องหมายไปยาลใหญ่ (ฯลฯ) นั้น จะใช้ปิดท้ายตัวอย่างนั้นหรือจะไม่ใช่ก็ได้**

เป็นต้น อยู่ท้ายตัวอย่างคำที่อยู่ในชุดเดียวกัน ซึ่งเรียงลำดับจากลำดับแรกเป็นต้นไป แต่ไม่ต้องแสดงตัวอย่างทั้งหมด เช่น “อริยสัจ ๔ มี ทุกข์ สมุทัย เป็นต้น”

กล่าวได้ว่า หลัง คำว่า **ได้แก่** จะต้องระบุสิ่งที่อยู่ในชุดเดียวกันครบทั้งชุด ไม่มีคำว่า **เป็นต้น** ตาม **อาทิ** จะใช้กับตัวอย่างที่เป็นลำดับแรก อาจปรากฏหน้าหรือหลังตัวอย่างลำดับแรกก็ได้ ถ้าใช้คำว่า **เช่น** เพื่อยกตัวอย่าง จะไม่มีคำว่า **เป็นต้น** อยู่ท้ายตัวอย่างสุดท้าย ในทางตรงกันข้ามถ้าใช้คำว่า **เป็นต้น** เพื่อยกตัวอย่าง จะไม่มีคำว่า **เช่น** อยู่หน้าอย่างแรก ดังตัวอย่าง

(๑) เช่น รายได้ น้ำหนัก ส่วนสูง ฯลฯ

(๒) รายได้ น้ำหนัก ส่วนสูง เป็นต้น

ไม่รู้ว่ายิงอธิบายยิ่งจะทำให้ผู้อ่านสับสนหรือเปล่า แต่ในฐานะที่ท่านทั้งหลายเป็นครูผู้สอนระดับอุดมศึกษา โดยสถานะของผู้สอนระดับสูง โลกไม่อนุญาตให้ท่านหลงเพลินกับการลอกความรู้เหมือนครูในระดับอื่น จึงจะต้อง **หมั่น เพียร อ่าน ศึกษา สร้างความรู้** ต้องคิด ต้องเขียน เรียบเรียง เอกสาร ตำรา ทำวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางการสอนและวิชาการ คำ **ได้แก่ อาทิ เช่น เป็นต้น** จึงน่าจะมีความสำคัญสำหรับท่านบ้างไม่มากก็น้อย.

หมายเหตุ: ลงพิมพ์ครั้งแรกใน “ราชพฤกษ์” สารประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ฉบับที่ ๓๓๕ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ประจำวันจันทร์ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ หน้า ๑๔-๑๕.